

حقوق کامپیوتر چیست؟

گروه شرکت‌های همکاران سیستم

زمستان ۱۳۸۲

حقوق کامپیوتر چیست؟

منتقدین عموماً می‌گویند که چیزی تحت عنوان حقوق کامپیوتر وجود ندارد. درست به همان گونه که موضوعی به عنوان حقوق اسب نداریم و آنچه که حقوق کامپیوتر خوانده می‌شود بیشتر عبارت است از ترکیب‌های مختلف و گوناگون از مفاهیم حقوق موجود که در مورد تکنولوژی‌های جدید کامپیوتر از جمله سخت افزار، نرم افزار، پست الکترونیکی و اینترنت اعمال می‌شود.

اما به چند دلیل مناسب و مقتضی است که یک دسته بندی و مبحث جدا تحت عنوان حقوق کامپیوتر داشته باشیم:

۱- حل و فصل مسائل و مشکلات حقوقی که از کامپیوترها ناشی می‌شود اغلب نیاز به بررسی و دانستن برخی اصول قانونی دارد که به ندرت در حقوق مرسوم و متداول با آن مواجه می‌شویم. برای مثال :

الف : اختلافات ناشی از پست الکترونیکی و صفحات وب در اینترنت مثلاً مسائل و موضوعات فنی در خصوص صلاحیت شخصی و این که قانون کدام ایالت و یا کشور بایستی برای حل و فصل اختلافات اعمال شود. هر شخص برای حل و فصل این مسائل بایستی اصول و مبانی یک بخش پیچیده حقوق که تعارض قوانین نامیده می‌شود را بداند و در مدارس حقوق در این خصوص کمتر بحث می‌شود.

ب : اطلاعاتی که در کامپیوتر ذخیره می‌شود (برای مثال نرم افزار، داده ها، اسرار تجاری و اسرار محرمانه شخصی) اغلب بسیار ارزشمندتر از سخت افزار هستند، به منظور حمایت از این اطلاعات بسیاری از مفاهیم در زمینه حقوق کامپیوتر درگیر و شامل حوزه تخصصی حقوق مالکیت فکری می‌شود. که شامل کپی رایت، علائم تجاری و اختراع می‌باشد. تعداد اندکی از وکلا و حقوقدانان در زمینه کپی رایت و علائم تجاری و اختراع در مدرسه حقوق تعلیم و آموزش می‌بینند.

۲- مفاهیم سنتی حقوق با امور و وقایعی در محدوده حقوق کامپیوتر توسعه یافته اند.

برای مثال :

الف - نرم افزار کامپیوتری قانوناً کالا (مال) تلقی می‌شود ولی برخلاف دیگر کالاها، خریدار تنها مالک فلاپی دیسک یا دیسک فشرده که نرم افزار را در درون خود دارد و همچنین یک مجوز (امتیاز) برای استفاده از نرم افزار می‌شود.

ب - پایگاه داده‌ای که مشتمل بر اطلاعات اشتباه است (مثل گزارش اعتباری غلط) می‌تواند برای مردم مضر باشد (سبب ورود ضرر به آنها شود) و باعث ایجاد یک دسته جدید از شبه جرم‌ها (مسئولیت مدنی) گردیده که مسئولیت مدنی ناشی از اطلاعات (info torts) نامیده می‌شوند.

ج - هکرها که به طور غیرمجاز از یک مودم برای داخل شدن به اطلاعات یک کامپیوتر استفاده می‌کنند و بدین وسیله یا از خدمات آن استفاده می‌کنند و یا موارد ثبت و ضبط شده آن را تغییر می‌دهند، مرتکب جرمی شبیه به جرم ورود به عطف به ملک دیگری می‌شوند ولی در مفهوم سنتی ورود به عطف لازم است که کسی شخصاً در عرصه و اعیان و متصرفات زیان دیده وارد شود که چنین چیزی در مورد ورود از طریق اطلاعات و بوسیله یک مودم مصداق ندارد.

بنابراین قوانین جدیدی وضع شده اند که جرائم کامپیوتری را تعریف می‌کنند.

د- تصدیق کردن و به رسمیت شناختن اسناد، مدارک و دلایلی که در فایل‌های کامپیوتری ذخیره شده‌اند، مسائل جدیدی را مطرح می‌سازند زیرا تغییر اطلاعات درون فایل‌ها و همچنین تغییر تاریخ و زمان ایجاد آنها در دایرکتوری (شاخه یا فهرست راهنما) به سهولت امکان پذیر است.

ه - جستجوی پایگاه داده‌ها، امکان دسترسی به اطلاعاتی را فراهم می‌سازد که بعید است بتوان نظیر آن را در عصر قبل از کامپیوتر یافت. و همین مسئله، پایگاه داده‌های کامپیوتر را به عنوان یک تهدید عمده و جدید برای حریم خصوصی اشخاص مطرح می‌سازد.

اینترنت انقلابی ایجاد کرده در این زمینه که به هر شخص وب سیتی می‌دهد که همانند یک ماشین چاپ یا یک فرستنده تلویزیونی عمل می‌کند. امروزه هر شخص می‌تواند اطلاعات، عقاید و نظریات خود را از طریق اینترنت به همه جهان منتشر کند بدون اینکه قبل از نشر بررسی شکلی آن توسط ناشر لازم باشد بسیاری از دولت‌ها قوانینی را وضع کرده اند که به واسطه آن، سانسور را هم در مورد سایت‌های اینترنتی و هم در خصوص دسترسی خوانندگان (کاربران) به اینترنت اعمال می‌کنند. مضاف بر این نقض کپی رایط بوسیله اشخاصی که مطالبی را در وب سایت خود قرار می‌دهند که از دیگر وب سایت‌ها یا از کتاب‌هایی که هیچ اجازه کتبی از مالک کپی رایط آن ندارند، کپی شده، بسیار شایع شده است.

موضوعات حقوق کامپیوتر

حقوق کامپیوتر حداقل شامل موضوعات زیر می‌شود:

۱- حقوق قراردادهای

- توافقنامه اجازه (امتیاز) استفاده از نرم افزار، منجمله قراردادهای پیچیده شده در لفاف نرم افزار (قراردادی که در درون یا بر روی بسته نرم افزاری قرارداد) معاملات تجاری در فضای مجازی که تجارت الکترونیکی نامیده می‌شوند.
- قرارداد برای ارائه خدمات داده پردازی
- قرارداد برای بهبود و توسعه نرم افزار یا سخت افزار موجود
- مسئله y2k بعنوان نقض تعهدنامه و التزام (مشکل سال ۲۰۰۰)

۲- حقوق کپی رایت

- حمایت کپی رایت از نرم افزار کامپیوتری
- حمایت کپی رایت از متون یا عکس‌های موجود در اینترنت

۳- حقوق علائم تجاری

- اختلافات و دعاوی راجع به دامنه نام‌ها (نام حوزه) در اینترنت
- نقض حقوق علائم تجاری در اینترنت

۴- حقوق اختراعات

- اختراع نرم افزارهای جدید
- اختراع سخت افزارهای کامپیوتری

۵- حقوق شبه جرم (مسئولیت مدنی)

- هتک حرمت و توهین
- بی اعتبار جلوه دادن (یا القاء شبهه) در تجارت - حقوق رقابت غیر منصفانه
- وظیفه حفظ و نگهداری اطلاعات محرمانه
- مسائل خصوصی در پایگاه داده ها
- استفاده از شماره امنیت اجتماعی به عنوان شناسه تجاری، اجازه الحاق سوابق متعدد دیگری به یک پایگاه قابل فهم (قابل توجه)
- مسئولیت ناشی از اشتباهات یا اطلاعات مضر در محتویات پایگاه داده
- خسارت ناشی از (عیب) تولید منجمله شامل سخت افزار و نرم افزار کامپیوتری
- مسائل ناشی از y2k (مشکل سال ۲۰۰۰)

۶- جرائم کامپیوتری

- استفاده غیر مجاز از خدمات
- حمله سرکاری به وب سایت (یورشلی که معمولاً برنامه ریزی نشده است و به دنبال ایجاد مزاحمت در دستیابی به وب انجام میشود)
- سرقت، اذیت با سوء نیت (خراب کردن و اتلاف آگاهانه و ارادی مال شخص دیگری)
- خرابکاری و غیره
- تقلب
- برنامه‌های کامپیوتری که با سوء نیت تهیه می‌شوند (همانند ویروس‌های کامپیوتری و کرم‌ها (worm)) برنامه‌ای که خود را در سیستم پخش می‌کند و معمولاً این عمل را با ایجاد کپی‌هایی از خود در حافظه کامپیوتر انجام می‌دهد. این برنامه ممکن است خود را در یک برنامه کپی کند که اغلب موجب از کار افتادن کامپیوتر می‌شود. گاهی نیز در قطعه برنامه‌های مستقلی نوشته میشود و به اطلاعات صدمه وارد کرده یا آن را از بین می‌برد.
- پدوفیلی (بچه بازی) که قربانیان را در اینترنت جذب می‌کند.
- برنامه‌های خلاف عفت عمومی (که عموماً پورنوگرافی (موارد مستهجن) نامیده می‌شوند).
- اذیت کردن یا به ستوه درآوردن به وسیله ایمیل

۷- حقوق خدمات عمومی یا حقوق ارتباط از راه دور

- مقررات مناسب در خصوص تامین کننده سرویس اینترنت (ISP)
- تعرفه برای ترافیک اینترنتی در مورد شرکت‌های تلفنی راه دور
- انتقال دامنه نام‌ها (نام حوزه)

۸- حقوق اساسی

- آزادی بیان در اینترنت
- حقوق بازرسی (تفتیش) و ضبط و توقیف (برای مثال محتویات هارد درایو کامپیوتر و بررسی کردن ایمیل‌ها و غیره)

متن فوق ترجمه‌ای است از نوشته *what is computer law* که از سایت www.rbs.com گرفته شده است.